

HOLDİNG ŞİRKETLERDE YEDEK AKÇE AYRILMASI VE KÂR DAĞITIMI

Mesut HIŞIL*

I. GİRİŞ

1 900'lü yılların başında ABD ve Batı Avrupa ülkelerinde kurulmaya başlanılan holding şirketler, ülkemizde 1960'lı yıllardan sonra kurulmaya başlanılmıştır. Holding şirketleri diğer şirketlerin yönetim ve kontrolünü ele geçirmek için onların hisse senetlerini satın almak amacıyla kurulmaktadır.

TTK'nunda 466. madde dışında holding şirketler hakkında bir düzenleme mevcut değildir. Bu nedenle holding şirket kavramı altında bir sermaye şirketi mevcut değildir. Bu nedenle holding şirketlerin diğer şirketler ismi altında kurulabileceği genel kabul görmekte ancak ülkemizde genelde anonim şirket ünvanı altında kurulduğu görülmektedir. TTK'nunun 466. maddesi ise holding şirketlerde yedek akçe ayrılmasına ilişkin düzenlemelerde bulunmuş olup yazımızın alt bölümlerinde işlenecektir.

Holding şirketlerin TTK'nda belirtilen şirketler şeklinde kurulmaları nedeniyle kurulduğu şirket ünvanının tabi olduğu hükümler geçerli olup, kurumlar vergisi ve kâr dağıtımı diğer sermaye şirketlerinde gibidir. Ancak yedek akçe ayrılması esnasında yukardaki kanuni düzenlemenin gözönünde bulundurulması gerekir.

II. HOLDİNG ŞİRKETLERDE YEDEK AKÇE AYRILMASI

Holdingler yazarlarca çeşitli sınıflamalara tabi tutulmaktadırlar. Yazımız konusu açısından holdingleri saf veya karma holding olarak sınıflandırabiliriz. Saf holdingde amaç diğer şirketlerin hisse senedini almak veya elinde bulundurmak olduğu halde karma holdinglerde bu amaç yanında üretim ve ticaret yapmak da mevcuttur. Karma holdingler yazarlarca holding olarak nitelendirilmediğinden yedek akçe ayrılmasında bu tür holdingler için TTK'nun genel hükümlerine uyulması gerektiği ifade edilmektedir. Saf holdinglerin geliri iştiraki bulunan şirketlerden elde ettiği kâr payından oluştuğundan ve daha

(*) Vergi Denetmeni

önce iştirak olunan şirketlerde ikinci tertip yedek akçe ayrıldığından mükererler ikinci tertip yedek akçe ayrılınmaması amacıyla bu tür holdinglerde ikinci tertip yedek akçe ayrılma zorunluluğu mevcut değildir (TTK Mad. 466).

Ülkemizde holdingler saf holding türünden kurulmakta olduğundan bu tür şirketlerde ikinci tertip yedek akçe ayrılma zorunluluğu bulunmamaktadır.

III. HOLDİNG ŞİRKETLERİN İŞTİRAKLERİYLE OLAN İLİŞKİLER :

Holding şirketler iştiraki olan şirketlere danışmanlık hizmeti vermekte olup, 33 seri numaralı kurumlar vergisi genel tebliğinde bu hizmetler konular itibariyle belirtilmiştir. Bu hizmetler;

- Araştırma ve geliştirme,
- Finansman temini,
- Pazarlama ve dağıtım,
- Yatırım projelerinin hazırlanması,
- Hedeflerin tayini,
- Planlama,
- Örgütlendirme ve kararların uygulanması,
- Bilgisayar hizmetleri,
- Sevk ve idare,
- Mali revizyon ve vergi müşavirliği
- Piyasa araştırmaları,

- Halkla ilişkilerin tanzimi,
- Personel temini ve eğitimi,
- Muhasebe organizasyon ve kontrolü,
- Hukuk müşavirliği,

Holding tarafından bu tür hizmetlerin bağlı şirketlerce gider yazılabilmesi için;

- hizmetin mutlaka verilmiş olması,
- Kesilen faturada hizmet türünün ayrıntılı olarak belirtilmesi (faturada verilen hizmetin türüne bakılmaksızın ayrıca KDV hesaplanacaktır) gerekmektedir.

IV. HOLDİNG ŞİRKETLERİN KURULMASI

Holding şirketler sermaye şirketlerinin tabi olduğu hükümler esas alınarak kurulur. Ancak holding şirket anasözleşmelerinde iştirak dışında bir üretim yada ticaret konusunun varlığı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Dairesince kabul edilmemektedir. (*)

TTK'da 559 sayılı kanun hükmünde kararname ile yapılan değişiklik sonrası Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Dairesince çıkarılan 1995/1 sayılı genelgede anonim ve limited şirket kuruluşlarında izlenecek safhalar;

- Anasözleşmenin hazırlanması ve notere tasdik ettirilmesi,

(*) Şükrü Kızılot - Saygın Eyüpgiller, Şirketler Muhasebesi, Vergilendirilmesi hukuku ve mevzuatı sh: 1354.

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığına müracaat edilerek izin alınması,

- Kuruluşun ticaret siciline tescili ve ilanı

aşamalarını gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Holding şirketlerde genelde bir anonim şirket şeklinde kurulduğundan yukarıda belirtilen prosedüre uygun olarak kurulurlar. Ancak halka açılması halinde ayrıca SPK mevzuatına uygun işlemlerinde tamamlanması gerekir. Buna göre kurulan holding şirketlerin halka açık AŞ sayılabilmesi için;

- pay sahibinin 100'den fazla olması (SPK mad.11) veya

- halka açık olmayan bir ortaklığın sermaye artırımı veya ortaklık hissedarlarınca mevcut payların satılması suretiyle halka açılma yönteminin tercih edilmesi durumunda nominal sermayenin en az %15'inin halka arz edilmiş olması gerekmektedir. (SPK Seri I 13 ve 14 numaralı tebliğler)

Kurumlar vergisi kanunu uygulamasında SPK'ca halka açık anonim şirket olduğu kabul edilen şirketler kurumlar ve gelir vergisi kanunu uygulamasında halka açık AŞ sayılacağı belirtilmiş, bu şirketlerin halka arz edilen hisse senetlerinin, şirket nominal (ödenmiş veya çıkarılmış) sermayesinin oranının en az %15 olması şartı benimsenmiştir. (KVK Mad 3) Bu konu ile ilgili uygulama 47 ve 50 seri numaralı KVK genel tebliğlerinde belirtilmiştir.

a. Kuruluş Kayıtlarının Muhasebeleştirilmesi :

Holding şirketlerde olduğu gibi kuruluşla ilişkin muhasebe kayıtları sermayenin taahhüt edilmesi ve taahhüdün yerine getirilmesi olmak üzere iki aşamalı olur.

Örnek : (Y) Holding AŞ Sermayesi 6 milyar liradır. Sermaye 100.000.- TL. nominal değerli 60.000 hisse senedine bölünmüştür. Holding şirketi kuran tüzelkişi kurucuların hisse durumları;

A yapı elemanları AŞ	(20.000 H.)
	2.000.000.000.-
B İnşaat AŞ	(10.000 H.)
	1.000.000.000.-
C Dekorasyon AŞ	(10.000 H.)
	1.000.000.000.-
D İnş.Mlz.Paz. ve Dğt.Ltd.	(5.000 H.)
	500.000.000.-
E Mühendislik AŞ	(15.000 H.)
	1.500.000.000.-

Şirketlerden A,B,C kendilerine ait hisse senetlerini aynı sermaye olarak koymuşlar ve bu husus TTK 303 madde gereği ticaret mahkemesince atanan bilirkişice de onaylanmıştır. D ve E ise sermaye taahhüdlerinin tamamını para olarak koymuşlar, taahhüdün 1/4'ü ödenmiş geri kalanı ise üç yıl içinde ödeneceği ana sözleşmede belirtilmiştir. (1995/1 seri numaralı iş ticaret tebliği) Kuruluş giderleri 100.000.000.- TL. olarak gerçekleşmiştir.

501 Ödenmemiş sermaye 6.000.000.000
500 Sermaye Hs. 6.000.000.000

- Sermayenin taahhüt edilmesi

101 Bankalar Hs. 500.000.000
242 İştirakler Hs. 4.000.000.000
1501 Ödenmemiş sermaye 4.500.000.000

- Aynı ve nakdi sermaye taahhüdünün yerine getirilmesi

Kuruluş ve örgütlenme giderleri beş yıl içinde amortisman suretiyle yok edilebileceği gibi tamamı aynı yılı içinde gider olarak da yazılabilir. (VUK Mad. 326. MB nin 3.3.1980 tarih ve 2/24453-282-11 sayılı muktezası) Biz tamamının gider olarak yazıldığını kabul ettiğimizde muhasebe kaydı;

7/B seçeneğinde
794 Çeşitli giderler 100.000.000
191 İndirilecek KDV 15.000.000
101 Bankalar Hs. 115.000.000
- Kuruluş giderlerinin ödenmesi

b- Holdingin bağlı şirketlerden İştirak kârı Elde Etmesi:

Örneğimizdeki holding yıl içerisinde;

A yapı elemanları AŞ'na ait hisse senedi için 500.000.000
B inşaat AŞ'na ait hisse senedi için 300.000.000
C Dekorasyon AŞ'ne ait hisse senedi için 500.000.000
Toplam 1.300.000.000

kâr payı elde ettiğinde yapılacak kayıt;

132 İştiraklerden alacaklar 1.300.000.000
640 İştiraklerden tem.gelirleri 1.300.000.000

100 Kasa Hesabı 1.300.000.000
132 İştiraklerden Alacaklar 1.300.000.000

c- Holding Şirketin Bağlı Şirketlere Kredi veya Benzer Hizmetler Vermesi Halinde Yapılacak Kayıtlar

Holding A yapı elemanları AŞ'ne 600.000.000.- krediyi 10 aylık süre için aylık 40.000.000.- faiz getiri olarak vermiştir.

İlk ay için yapılacak kayıt

232 İştiraklerden alacaklar 600.000.000
100 Kasa Hs. 600.000.000

132 İştiraklerden Alacaklar 60.000.000
642 Faiz gelirleri 40.000.000
391 Hesaplanan KDV 15.000.000

Holding şirket bağlı şirketi olan C inşaat AŞ'ye verdiği müşavirlik hizmeti için 100.000.000.- TL. tahakkuk ettirerek faturasını göndermiştir.

132 İştiraklerden alacaklar 115.000.000
600 Yurt içi satışlar 100.000.000
391 Hesaplanan KDV 15.000.000

100 Kasa Hs. 115.000.000
132 İştiraklerden alacaklar 115.000.000

d- Holding Elinde Bulundurduğu İştiraklerini Elden Çıkarması

Holding şirketler çeşitli nedenlerden dolayı bağlı ortakların hisse senedini elden çıkarabilirler. Bu nedenlerden bazıları bağlı ortaklıktaki oy etkinliğinin yitirilmesi, kârlılığın azalması, nakit ihtiyacı vb.dir.

A yapı elemanlarına ait 500.000.000.- TL.lık 5.000 adet hisse 600.000.000.- TL'ya satılmıştır.

102 Bankalar Hs.	600.000.000	
232 İştirakler Hs.		500.000.000
697 Diğer olağandışı gelir ve karlar		100.000.000

V. HOLDİNG ŞİRKETLERDE KÂR DAĞITIMI

Holding niteliğindeki AŞ için kurumlar vergisi uygulamasında farklı bir düzenleme getirilmemiştir. Bu şirketlerin saf holding yapısında olması halinde ikinci tertip yedek akçe ayrılma zorunluluğu bulunmamakta, kâr payı dağıtımında tek farklılık bundan ibaret bulunmaktadır. Keza diğer anonim şirketlerde olduğu gibi halka açık olan holdinglerde kurum kazancı üzerinden alınan stopaj gelir vergisi daha düşük nisbette hesaplanmaktadır. Buna göre kâr dağıtımı ile ilgili aşağıdaki bilgilerin bilinmesi gerekmektedir.

- Kurumlar Vergisi: Holding şirketlerin kârı kurumlar vergisine tabidir. Ancak vergi matrahı hesaplanırken kurumlar vergisinden istisna olan kazançların dikkate alın-

ması gerekir. Keza kurum kazancından hesaplanan kurumlar vergisi (veya asgari nisbette kurumlar vergisi) düşüldükten sonra kalan kısım halka açık holding şirketlerde %10 diğerlerinde %20 vergi tevkifatına tabidir. (KVK Mad. 25; 75/4)

- Birinci tertip yedek akçe: Safi kârın %5'i oranında ödenmiş esas sermayenin %20'sini buluncaya kadar ayrılır.

- Birinci tertip temettü: Ödenmiş sermayenin %5'i oranında ayrılır. Halka açık holdinglerde birinci tertip temettü miktarı hesap dönemi kârından vergi ve benzeri yükümlülükler düşülmek suretiyle bulunan dağıtılabilir kârın yarısından az olamaz. (SPK Seri IV No:15 numaralı tebliği)

- İkinci tertip yedek akçe: Birinci tertip yedek akçe ile birinci temettü ayrıldıktan sonra kâra iştirak eden kimselere dağıtılmasına karar verilen tutarın %10'u oranında ayrılır. Saf nitelikteki holdinglerde ikinci tertip yedek akçe ayrılma zorunluluğu yoktur. (TTK Mad. 466).

- İkinci temettü: Kanun ve sözleşme hükümlerine göre ayrılan tutarlar ile hesaplanan vergiler çıktıktan sonra genel kurulca kâra iştirak eden kimselere dağıtılmasına karar verilen paraya denir.

Örnek: (X) holding AŞ 1995 yılı içinde 24.000.000.000.- TL. kurum kazancı elde etmiştir. Halka açık olmayan holdingin amacı bağlı işletmelere iştiraktır. Kurum kazancının 23 milyar lirası iştirak

kazancından oluşmuştur. Yapılan genel kurulda kâr dağıtım ile ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır.

- Kanuni karşılıkların ve vergilerin hesaplanması,

- Kalan kârın hissedarlara dağıtılması,

Şirketin ödenmiş sermayesi 6.000.000.000.- TL olup ayrılmış I. tertip yedek akçe tutarı 200.000.000.- TL.dir. Önceki yıldan mahsub edeceği geçici vergi bulunmamaktadır.

Kurumlar Vergisinin Hesaplanması

Kurum Kazancı	24.000.000.000
İstisnalar (İşt.kazancı)	23.000.000.000
KV matrahı	1.000.000.000
Kurumlar Vergisi (%25)	250.000.000
Fon payı (%10)	25.000.000
Geçici vergi (%70)	175.000.000

İştirak kazancı asgari vergi nisbetine göre hesaplanacak kurumlar vergisinde tabi olmadığından asgari vergi nisbetine göre hesaplanacak kurumlar vergisi daha düşük çıkmaktadır. Bu nedenle ilk hesaplamadaki kurumlar vergisinin dikate alınması gerekmektedir.

Kurum Kazancı Üzerinden Alınacak Stopaj Gelir Vergisinin Hesaplanması

Kurum Kazancı	24.000.000.000
İndirimler	23.250.000.000
- İşt.Kazancı	23.000.000.000
- Kurumlar Ver.	250.000.000
	23.250.000.000

St. Gelir Vergisi Matrahı	750.000.000
St. Gelir Vergisi (%20)	150.000.000
Fon Payı (%10)	15.000.000

I. tertip Yedek Akçe hesaplanması

Kurum kazancının %5'i olan 1.200.000.000.- birinci tertip yedek akçe ayrılması gerekmekte isede, I. tertip yedek akçenin ayrılma üst sınırı $6.000.000.000 \times \%20 = 1.200.000.000$ dir. Bu durumda;

Üst sınır	1.200.000.000
Önceden ayrılan I. tertip yed.akçe	200.000.000
Ayrılacak I. tertip yedek akçe	1.000.000.000

dir.

I. tertip temettünün hesaplanması

Ödenmiş sermayenin %5'i olan $6.000.000.000 \times \%5 = 300.000.000.-$ TL. dir.

II. tertip Yedek Akçenin ayrılması

Saf holding niteliğindeki bu şirket için ikinci tertip yedek akçe ayrılmıyacaktır. (TTK Mad. 466)

Bu durumda;

Kurum kazancı	24.000.000.000
Vergiler (-)	440.000.000
- KV	250.000.000
- St.Gv	150.000.000
- Fon	40.000.000
Kalan	23.560.000.000
I. tertip Yed.Akçe(-)	1.000.000.000
Kalan	22.560.000.000
I. tertip Temettü (-)	300.000.000
II. tertip Temettü	22.260.000.000

Yapılan bu hesaplamalar sonucu şirket kârının dağıtımına ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Yıl sonunda yapılacak kayıtlar

691 Dönem kârı vergi ve yasal yüküm karş.	440.000.000
370 Dönem kârı vergi ve diğer yasal yüküm karşılıkları	440.000.000

690 Dönem kâr ve zararı	24.000.000.000
691 Dönem kârı vergi ve diğer yas.yük.karş.	440.000.000
692 Dönem net kârı veya zararı	23.560.000.000

692 Dönem net kârı veya zararı	23.560.000.000
590 Dönem net kârı	23.560.000.000

Kâr dağıtım kararının alındığı Nisan 1996 ayında yapılacak kayıtlar

590 Dönem net kârı	23.560.000.000
570 Geçmiş yıl kârları	23.560.000.000
570 Geçmiş yıl kârları	23.560.000.000
540 Yasal yedekler	1.000.000.000
331 Ortaklara borç.	22.560.000.000

Geçici verginin ilk taksidi ile ku-

rumlar vergisinin ilk taksidinin nisan ayı içinde ödenmesi:

193 Peşin ödenen vergi ve fon.	14.583.333
175.000.000 : 12	
370 Dönem kârı vergi ve diğ. yasal yük. karşılığı	91.666.666
275.000.000 : 3	
360 Ödenecek ver.ve f.	106.249.999
360 Ödenecek ver.ve f.	106.249.999
100 Kasa Hs.	106.249.999

Geçici vergi her ayın 20 sinde 193 hesapta borç verilmek suretiyle tahakkuk ettirilip ödenir. Bu şekilde ödenen geçici vergiler sonraki yıl vergilerinden mahsub edilmek üzere 193 hesapta bekletilir. Keza kurumlar vergisinin ikinci ve üçüncü taksitleri Temmuz ve Ekim aylarında 370 hesaba borç verilerek tahakkuk ettirilip ödenir. Kâr dağıtımı yapıldığından kurum kazancı üzerinden hesaplanan st. gelir vergisi mayıs ayı 20 sine kadar muhtasar beyanname ile beyan edilip ödenir. Mayıs 1996 ayında kurum kazancı üzerinden ödenen St. gelir vergisine ilişkin kayıt:

370 Dönem kârı vergi ve diğ.yasal yük.karş.	165.000.000
360 Ödenecek ver.ve f.	165.000.000
360 Ödenecek vergi fonlar	165.000.000
100 Kasa hs.	165.000.000

Temmuz 1996 ayında kurumlar vergisi ikinci taksidinin tahakkuku ve ödenmesi;

370 Dönem karı vergi	91.666.666
ve diğ.yas.yük.karş.	
360 Ödenecek ver.ve f.	91.666.666

310 Ödenecek ver.ve fonlar	91.666.666
360 Kasa	91.666.666

Benzer kayıt ekim 1996 ayı için dede yapılacaktır. Geçici verginin ilk taksidi nisan 1996'da ödendiğinden diğer aylarda da;

193 Peşin ödenen vergi ve f.	14.583.333
175.000.000 : 12	
360 Ödenecek ver.ve f.	14.583.333

360 Ödenecek ver.ve f.	14.583.333
100 Kasa Hs.	14.583.333

Yukarıdaki kayıtlar yapılarak bu

şekilde peşin ödenen vergiler sonraki yıl kurum kazancı üzerinden hesaplanacak kurumlar vergisinden mahsub edilmek üzere 193 hesapta bekletilir.

VI. SONUÇ

Ekonomilerde tüzel kişi şirketlerin diğer şirketlerin hisse senedini alarak büyüme eğilimine girmeleri şirketlerin ana şirket olan holding şirket bünyesinde toplanmalarına neden olmuştur. Holding şirketlerin gayesi itibariyle başka şirketler iştirak olmaları nedeniyle TTK'na göre II. tertip yedek akçe ayırma zorunlulukları bulunmamaktadır. Türk ekonomisinde adı sıkça duyulmaya başlayan holding şirketlerin vergilendirilmesi ile ilgili yazımızın ilgilenenlere faydalı olacağını ummaktayız.